

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 22 grudnia 2015 r.

Sygn. akt P 22/15

BAS-WPTK-144/15

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KAN C E L A R I A	
wpl. dnia	22. 12. 2015
L.dz.	L. zał.

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 34 ust. 1 w związku z art. 27 pkt 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) w związku z art. 134 pkt 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przedkładam wyjaśnienia w sprawie pytania prawnego Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 12 stycznia 2015 r. (sygn. akt P 22/15), jednocześnie wnosząc o **umorzenie postępowania** ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym w związku z art. 134 pkt 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym).

Uzasadnienie

I. Reżim prawny postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

W pierwszej kolejności wypada poczynić uwagę w odniesieniu do reżimu prawnego postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w niniejszej sprawie. Otóż 30 sierpnia 2015 r. weszła w życie ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.), której art. 138 uchylił ustawę z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.). Jednakże – w myśl art. 134 pkt 3 ustawy o TK z 2015 r. – w sprawach wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie tej ustawy, w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym stosuje się przepisy dotychczasowe, jeżeli zachodzą przesłanki umorzenia postępowania. Warto przy tym zauważyć, że ze względu na niepodzielność postępowania, tj. konieczność oparcia go na jednolitym reżimie prawnym, przywołany przepis znajduje zastosowanie zarówno wtedy, gdy umorzeniu podlega postępowanie w całości (jak ma to miejsce w sprawie niniejszej), jak i wówczas, gdy przesłanki umorzenia odnoszą się tylko do części zakresu zaskarżenia.

Niniejsza sprawa została zainicjowana pytaniem prawnym Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 12 stycznia 2015 r. Sejm został powiadomiony o wszczęciu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w tej sprawie pismem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 22 stycznia 2015 r. Na dzień wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r. sprawa była zatem wszczęta, ale niezakończona. Ponieważ w sprawie zachodzi przesłanka umorzenia postępowania, to w postępowaniu tym powinny być stosowane przepisy dotychczasowe, tj. przepisy ustawy o TK z 1997 r.

II. Przedmiot kontroli i jego zawartość normatywna

Sąd pytający przedmiotem kontroli w niniejszej sprawie uczynił art. 160 § 5 zdanie 2 w związku z art. 160 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.; dalej: k.k.w.) w brzmieniu obowiązującym w chwili występowania z pytaniem prawnym. Brzmienie to było

wówczas następujące: „Sąd może odstąpić od odwołania warunkowego zwolnienia, o którym mowa w § 1, w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami. Nie dotyczy to sytuacji określonej w § 1 pkt 1” (art. 160 § 5 k.k.w.), „Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli warunkowo zwolniony [...] w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności” (art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w.).

Kwestionowane przepisy normują jedną z przesłanek odwołania środka probacyjnego, jakim jest warunkowe przedterminowe zwolnienie, o którym mowa w art. 77 i nast. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.; dalej: k.k.). Najogólniej rzecz ujmując warunkowe przedterminowe zwolnienie polega na tym, że skazanego na karę pozbawienia wolności, po odbyciu przez niego co najmniej połowy kary, sąd (fakultatywnie) zwalnia z odbycia reszty tej kary, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego. Zwolnienie z odbycia reszty kary ma charakter warunkowy, bowiem następuje na okres próby i z możliwością odwołania w przewidzianych przez prawo wypadkach, które znamionują niepowodzenie okresu próby i nietrafność zastosowanego środka probacyjnego (szerzej na temat warunkowego przedterminowego zwolnienia, w tym jego istoty, charakteru prawnego, przesłanek orzeczenia i odwołania – zob. np. J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, *passim* i S. Lelental [w:] *System prawa karnego*, t. 6 – *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2010, s. 1064 i nast. wraz z szeroko przywoływaną tam literaturą oraz orzecznictwem).

Z kwestionowanych przez sąd pytający przepisów wynika, że w sytuacji, gdy warunkowo zwolniony, w okresie próby, popełni przestępstwo umyślne, za które zostanie prawomocnie orzeczona wobec niego kara pozbawienia wolności (*lege non distinguente* – zarówno warunkowo zawieszona, co miało miejsce w sprawie karnej zawisłej przed sądem pytającym, jak i bezwzględna), sąd penitencjarny bezwzględnie obligatoryjnie odwołuje warunkowe zwolnienie, tj. nie może od tej decyzji odstąpić nawet w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami.

III. Stan faktyczny i prawny sprawy zawisłej przed sądem pytającym

Dla jasności dalszych rozważań konieczne jest krótkie przedstawienie stanu faktycznego i prawnego sprawy karnej, która legła u podstaw wywiezionego przez Sąd Apelacyjny w Krakowie pytania prawnego.

Sąd Okręgowy w K , postanowieniem z grudnia 2012 r. (sygn. akt), zastosował wobec skazanego Z M warunkowe przedterminowe zwolnienie, wyznaczając jednocześnie okres próby. Następnie Sąd Okręgowy w K – ustalając, że skazany w okresie próby dopuścił się umyślnego przestępstwa, zakwalifikowanego z art. k.k. (), za które został prawomocnie skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w K z czerwca 2014 r. (sygn. akt) na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby – postanowieniem z września 2014 r. (sygn. akt) odwołał warunkowe przedterminowe zwolnienie udzielone przez Sąd Okręgowy w K oraz zarządził wykonanie reszty nieodbytych kar.

Na postanowienie Sądu Okręgowego w K o odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia zażalenie wniósł skazany, „podnosząc, że w miarę możliwości wywiązywał się z nałożonych na niego przez Sąd obowiązków, do przestępstwa popełnionego w okresie próby przyznał się i dobrowolnie poddał karze, zaś w chwili obecnej «odwieszenie wyroku» przeszkodzi mu w zakończeniu odbywania stażu w zawodzie ”.

Rzeczony zażalenie skazanego wpłynęło do rozpoznania do sądu pytającego – Sądu Apelacyjnego w Krakowie i zostało zarejestrowane pod sygn. akt

IV. Zarzuty sądu pytającego

Sąd pytający zarzuca, że art. 160 § 5 zdanie 2 w związku z art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. „w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości odstąpienia przez sąd od odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia w sytuacji, gdy wobec skazanego ponownie orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy” jest niezgodny z art. 45 ust 1 Konstytucji.

Sąd pytający podnosi, że art. 160 § 5 zdanie 2 k.k.w. jest sprzeczny „z tą częścią normy Konstytucyjnej”, wynikającej z art. 45 ust. 1 Konstytucji, „która wskazuje na konieczność zapewnienia każdemu obywatelowi rozpatrzenia sprawy”. Rozpatrzeć to – w ocenie sądu pytającego – „rozważyć coś wnikliwie”, przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności mogących „mieć wpływ na ostateczną decyzję”. Tymczasem, jak wywodzi się w pytaniu prawnym: „Tych kryteriów w/w przepis nie spełnia albowiem sąd w swoim rozstrzygnięciu związany jest zaistnieniem jednej okoliczności (ponownego skazania na karę pozbawienia wolności) i nie może uwzględnić żadnych innych ujawnionych w sprawie”.

Zdaniem sądu pytającego „brak możliwości odstąpienia od odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia zbyt krępuje samodzielność sądów, a równocześnie [...] rozstrzygnięcie przesądzone jest treścią kwestionowanego przepisu”. W pytaniu prawnym podnosi się, że w analizowanym stanie prawnym zachodzi „swoiste «ubezważenie» sądu w zakresie możliwości podjęcia decyzji”, gdyż: „W przypadku wystąpienia okoliczności opisanych w art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. rola sądu ogranicza się do wydania decyzji, na którą sąd nie ma żadnego wpływu, niezależnie od podnoszonych przez skazanego czy jego obrońcę argumentów i niezależnie od jakichkolwiek innych – oprócz faktu ponownego skazania – okoliczności faktycznych”.

Sąd pytający podkreśla jednocześnie, że owa „narzucona sądowi” decyzja jest niezwykle istotna, bowiem polega na realnym pozbawieniu warunkowo zwolnionego wolności. I dlatego też: „Sąd wykonawczy powinien móc rozważyć – gdy stwierdzi, że proces karny w kolejnej sprawie zakończył się skazaniem za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania – czy nie zachodzą okoliczności szczególne przemawiające za nieodwoływaniem warunkowego przedterminowego zwolnienia”.

Wymaga wyeksponowania, że w uzasadnieniu pytania prawnego, konsekwentnie wobec prezentowanego zakresu zaskarżenia kwestionowanych przepisów, podnosi się, iż oczekiwana przez sąd pytający swoboda jurysdykcyjna sądu orzekającego o odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia „dotyczy [...] wypadku, gdy w kolejnej sprawie karnej sąd prawomocnie warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności” (chodzi o warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej za przestępstwo umyślne popełnione w okresie próby). Sąd pytający wskazuje przy tym na „niespójność

występującą przy stosowaniu art. 69 § 1 k.k. (podstawy warunkowego zawieszenia wykonania kary – uwaga własna) i art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. Z jednej bowiem strony sąd orzekający w nowej sprawie – mając świadomość wcześniejszej karalności danej osoby i pozostawania przez nią w okresie próby – uznaje jednak, że w stosunku do skazanego istnieje w dalszym ciągu pomyślna prognoza kryminologiczna (i w związku z tym zawiesza wykonanie kary za przestępstwo umyślne popełnione w okresie próby – uwaga własna), a z drugiej sąd wykonawczy musi odwołać warunkowe przedterminowe zwolnienie co dowodzi, że taka prognoza nie istnieje”. Jednocześnie sąd pytający podkreśla, że „sprawiedliwość procedury sądowej wymaga, aby sądy mogły badać i oceniać okoliczność, czy owa pozytywna prognoza kryminologiczna przestała istnieć w związku z ponownym skazaniem na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Konieczność kontroli sądowej powinna dotyczyć właśnie wypadku, w którym sąd w kolejnej sprawie ponownie orzekł warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności, mimo że sprawca popełnił przestępstwo umyślne”.

V. Analiza formalnoprawna

1. W pierwszej kolejności wymaga wyjaśnienia, że – wbrew temu, co może sugerować ujęcie przez sąd pytający zakresu zaskarżenia kwestionowanych przepisów („w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości odstąpienia przez sąd od odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia w sytuacji, gdy wobec skazanego ponownie orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy”) – w niniejszej sprawie nie mamy do czynienia z problemem zaniechania/pominięcia prawodawczego. Problem ten byłby aktualny, gdyby zarzut niekonstytucyjności kwestionowanych przepisów był kierowany w istocie nie wobec zawartości normatywnej tych przepisów, lecz wobec tego, czego w nich zabrakło. Tymczasem przedstawione przez sąd pytający zagadnienie, tj. brak możliwości odstąpienia od odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia w sytuacji opisanej w art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w., jeżeli przemawiają za tym szczególne względy, jest wynikiem zawartości normatywnej kwestionowanych przepisów. Otóż art. 160 § 5 k.k.w. w zdaniu 1 daje sądowi możliwość odstąpienia od odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych

szczególnymi okolicznościami. Jednocześnie zaś, w zdaniu 2, wyraźnie wyłącza tę możliwość w odniesieniu do sytuacji opisanej w art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. Zatem to pozytywna treść kwestionowanych przepisów przesądza o podniesionym w pytaniu prawnym problemie konstytucyjnym.

2. Odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia to decyzja podejmowana w postępowaniu wykonawczym, nie zaś w postępowaniu, w którym rozstrzyga się o zasadności zarzutów karnych. Nie może to jednak świadczyć o tym, że nie mamy tu do czynienia ze sprawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że postępowanie wykonawcze – będące ostatnim stadium postępowania karnego, następującym po postępowaniu przygotowawczym i postępowaniu jurysdykcyjnym (głównym i odwoławczym), stanowiącym ten etap postępowania karnego, gdzie rozstrzyga się o zasadności zarzutów karnych i wymierza karę – nie ma jednorodnej natury. Składają się na nie bowiem czynności o różnym charakterze prawnym. Można tu wyróżnić czynności z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości, jak i czynności, które nie mają nic wspólnego z rozstrzyganiem sporów prawnych (zob. P. Daniluk, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 17 lipca 2013 r., SK 9/10*, „Państwo i Prawo” 2015, nr 3, s. 134-135). Analizowane odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia z pewnością należy do tej pierwszej kategorii. Mamy tu przecież do czynienia z rozstrzygnięciem sporu prawnego, wiążącego się z wdrożeniem do wykonania kary pozbawienia wolności, z której skazanego warunkowo przedterminowo zwolniono, i faktycznym pozbawieniem go w ten sposób wolności osobistej (osadzeniem w zakładzie karnym). Niewątpliwie idzie tu o rozstrzygnięcie o prawach i obowiązkach skazanego. Przy czym charakter i waga tego rozstrzygnięcia, dotyczącego sfery chronionej art. 41 ust. 1 Konstytucji, wykluczają dokonywanie go w sposób arbitralny (por. wyrok TK z 17 lipca 2013 r., sygn. akt SK 9/10, w którym za sprawę w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji uznano, dokonywane w postępowaniu wykonawczym, odwołanie warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności).

3. W myśl art. 193 Konstytucji i art. 3 ustawy o TK z 1997 r., każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub

ustawą, jeżeli od odpowiedzi na to pytanie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. W przepisach tych zawarto trzy przesłanki, których łączne spełnienie warunkuje dopuszczalność pytania prawnego. Są to: 1) przesłanka podmiotowa, zgodnie z którą pytanie może być przedstawione wyłącznie przez sąd, rozumiany jako państwowy organ władzy sądowniczej, oddzielony i niezależny od legislatywy i egzekutywy; 2) przesłanka przedmiotowa, zgodnie z którą przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie ocena zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą; 3) przesłanka funkcjonalna, zgodnie z którą wystąpienie z pytaniem prawnym jest uzasadnione tylko wówczas, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy toczącej się przed sądem (zob. np. postanowienia TK z: 29 marca 2000 r., sygn. akt P 13/99; 10 października 2000 r., sygn. akt P 10/00; 27 kwietnia 2004 r., sygn. akt P 16/03; 6 lutego 2007 r., sygn. akt P 33/06).

W niniejszej sprawie nie budzi wątpliwości spełnienie przesłanek podmiotowej i przedmiotowej pytania prawnego, poważne zastrzeżenia powstają natomiast w odniesieniu do spełnienia przesłanki funkcjonalnej. Przed przejściem do konkretów wymaga przypomnienia, że zależność między odpowiedzią na pytanie prawne a rozstrzygnięciem sprawy rozpoznawanej przez sąd pytający jest „oparta na odpowiedniej relacji między treścią kwestionowanego przepisu i stanem faktycznym sprawy, w której przedstawione zostało pytanie prawne [...]”. Przedmiotem pytania prawnego może być tylko taki przepis, którego wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego wywrze wpływ na treść rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed pytającym sądem [...]. Rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem zależy od odpowiedzi na pytanie prawne również wtedy, gdy utrata mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu ma istotne znaczenie dla samego przebiegu postępowania, a w szczególności dla realizacji podstawowych praw stron w tym postępowaniu” (wyrok TK z 7 grudnia 2010 r., sygn. akt P 11/09).

4. Za niespełnieniem w niniejszym postępowaniu przesłanki funkcjonalnej przemawia przede wszystkim art. 82 § 1 k.k. i wynikające z niego konsekwencje dla sprawy karnej zawisłej przed sądem pytającym. Przywołany przepis, niezmiennie od 1 stycznia 2012 r., kiedy to weszło w życie jego brzmienie ustalone ustawą z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 240, poz. 1431 ze zm.), stanowi: „Jeżeli w okresie próby

i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia”. W ten sposób unormowana została fikcja prawna w postaci uznania całej kary za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia, która to fikcja aktualizuje się, jeśli w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia. Wymaga podkreślenia, że wskazana fikcja prawna odbycia całej kary pozbawienia wolności jest nieodwracalna i powoduje definitywne oraz nieodwołalne zwolnienie skazanego z zakładu karnego (zob. np. J. Lachowski [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. II, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2015, komentarz do art. 82, nb. 2 i 5; J. Skupiński [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015 [wyd. 2 z tego roku], s. 528). Nie ma przy tym znaczenia, czy skazany w okresie próby faktycznie popełnił przestępstwo lub dopuścił się innych zachowań uzasadniających odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w art. 82 § 1 k.k. chodzi o „upływ okresu próby [i dalszych 6 miesięcy – uwaga własna] bez odwołania warunkowego zwolnienia, nawet jeśli w tym czasie zaszły podstawy do odwołania warunkowego zwolnienia. Do odwołania natomiast nie doszło z uwagi na to, że okoliczności je uzasadniające albo w ogóle nie zostały ujawnione, albo ujawniły się na tyle późno, że już nie było dopuszczalne odwołanie warunkowego zwolnienia. Przepis art. 82 k.k. określa pozytywny przebieg próby w sensie prawnym, ponieważ nie kładzie akcentu na to, jak rzeczywiście skazany prowadził się w czasie okresu próby, lecz na to, że warunkowe zwolnienie nie zostało odwołane w okresie próby i dalszych 6 miesięcy po jego upływie” (J. Lachowski [w:] *Kodeks karny...*, komentarz do art. 82, nb. 1; zob. także np. A. Zoll [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, t. I, red. A. Zoll, Warszawa 2007, s. 900, który stwierdza: „Przesłanka dla uznania kary za odbytą ma charakter formalny i nie jest zależna od rzeczywistego przebiegu okresu próby. Jeśli np. po upływie 6 miesięcy od ukończenia okresu próby okaże się, że warunkowo zwolniony popełnił w okresie próby przestępstwo, to nie wpływa to na uznanie kary za odbytą”). Jednocześnie bezsporne jest, że odwołanie warunkowego zwolnienia, o jakim mowa w art. 82 § 1 k.k., oznacza tylko i wyłącznie wydanie prawomocnego postanowienia o odwołaniu warunkowego zwolnienia (zob. np. P. Hofmański, L.K. Paprzycki [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2014, komentarz do art. 82, teza 2; J. Skupiński [w:] *Kodeks karny...*, s. 528 oraz postanowienie SN z 12 maja 2009 r., sygn. akt IV KK 88/09, gdzie wywiedziono: „[W] orzecznictwie najwyższej

instancji sądowej konsekwentnie przyjmuje się, i stanowisko to Sąd w niniejszym składzie podziela, iż skuteczne odwołanie przedterminowego zwolnienia w terminie określonym w art. 82 k.k. może nastąpić jedynie w drodze prawomocnego postanowienia w tym przedmiocie. Inaczej mówiąc, w określonym czasie musi nie tylko zapaść, ale i uprawomocnić się postanowienie odwołujące warunkowe zwolnienie. Nie jest zatem wystarczające [...] wydanie w tym okresie nieprawomocnego postanowienia przez Sąd Okręgowy”).

Podsumowując należy zatem stwierdzić, że jeżeli w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie zapadło prawomocne postanowienie odwołujące warunkowe zwolnienie, to karę uważa się definitywnie za odbytą w całości i nie ma już możliwości odwołania warunkowego zwolnienia, nawet gdy skazany popełnił w okresie próby przestępstwo, w tym umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności.

Przenosząc powyższe ustalenia prawne na grunt sprawy karnej zawisłej przed sądem pytającym, stwierdzić należy, iż – jak już wskazano – warunkowe przedterminowe zwolnienie zostało zastosowane wobec skazanego Z M postanowieniem Sądu Okręgowego w K z grudnia 2012 r. (sygn. akt). Jednocześnie mocą tego postanowienia wyznaczono okres próby. To zaś oznacza, że w sprawie skazanego Z M okres próby i dalsze 6 miesięcy od jej zakończenia upłynęły w 2015 r.

Nie ma zatem wątpliwości, że w sprawie karnej zawisłej przed sądem pytającym upłynął już okres próby i dalsze 6 miesięcy od jego zakończenia, a mimo to – z uwagi na nierozpoznanie przez Sąd Apelacyjny w Krakowie zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w K z września 2014 r. – wciąż nie mamy do czynienia z prawomocnym postanowieniem odwołującym warunkowe zwolnienie. Tym samym zaktualizowała się fikcja prawna wynikająca z art. 82 § 1 k.k., co oznacza, że nie ma już możliwości odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia wobec skazanego Z M. W konsekwencji w sprawie karnej zawisłej przed sądem pytającym nie mają już zastosowania kwestionowane art. 160 § 5 zdanie 2 w związku z art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w., a jedyną podstawę rozstrzygnięcia będzie stanowił art. 82 § 1 k.k. Zatem wyeliminowanie z porządku prawnego w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego art. 160 § 5 zdanie 2 w związku z art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. nie wywrze żadnego wpływ na treść

rozstrzygnięcia sprawy toczącej się przed pytającym sądem. O spełnieniu przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego nie może więc być mowy.

Dlatego też zachodzi konieczność **umorzenia** niniejszego **postępowania** ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK z 1997 r.).

5. Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że mocą art. 4 pkt 55 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396; dalej: ustawa nowelizująca) nadano nowe brzmienie art. 160 k.k.w., które obowiązuje od 1 lipca 2015 r. (art. 29 ustawy nowelizującej).

Nowy art. 160 k.k.w. istotnie różni się od swej poprzedniej wersji, w tym co do jednostek redakcyjnych i kwestii objętych zaskarżeniem pytania prawnego. Przede wszystkim należy zauważyć, że zgodnie z nowym brzmieniem art. 160 § 1 k.k.w.: „Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania”. Jak więc widać, w odróżnieniu od poprzedniego stanu prawnego, aktualnie sąd obligatoryjnie odwołuje warunkowe zwolnienie jedynie wówczas, gdy za popełnione w okresie próby przestępstwo umyślne orzeczono prawomocnie nie jakąkolwiek karę pozbawienia wolności, a więc także z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, ale tylko bezwzględną karę pozbawienia wolności. Tym samym w nowych realiach normatywnych popełnione w okresie próby przez skazanego Z M przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, nie mieści się już w zakresie normowania art. 160 § 1 k.k.w. i nie aktualizuje obligatoryjnej podstawy odwołania warunkowego zwolnienia. Popełnione w okresie próby przestępstwo Z M mieści się natomiast w zakresie normowania nowego art. 160 § 3 k.k.w., który stanowi: „Sąd penitencjarny może odwołać warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności popełnił inne przestępstwo lub została orzeczona kara inna niż określona w § 1 albo gdy uchyla się od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych, przepadku lub środków kompensacyjnych”. A zatem *de lege lata* czyn skazanego Z M nie obliguje sądu do odwołania warunkowego

zwolnienia, a jedynie daje sądowi taką możliwość, przy zachowaniu pełnej swobody orzeczniczej.

Opisana powyżej zmiana stanu prawnego zdaje się w pełni realizować oczekiwania sądu pytającego. Sąd ten kwestionuje bowiem bezwzględną obligatoryjność odwołania warunkowego zwolnienia „w sytuacji, gdy wobec skazanego ponownie orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania”. Tymczasem *de lege lata* orzeczenie wobec skazanego kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania nie obliguje już sądu do odwołania warunkowego zwolnienia, a jedynie umożliwia podjęcie takiej decyzji. Sąd dysponuje więc w tym zakresie pełną swobodą orzeczniczą.

6. Już jedynie na marginesie warto zauważyć, że gdyby w sprawie karnej zawistej przed sądem pytającym nie zaktualizowała się fikcja prawna wynikająca z art. 82 § 1 k.k., która uniemożliwia odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia wobec skazanego Z M , wówczas sąd pytający byłby obowiązany do zastosowania w tej sprawie nowego art. 160 § 3 k.k.w. i poniechania stosowania kwestionowanych art. 160 § 5 zdanie 2 w związku z art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. Z uwagi bowiem na brak w ustawie nowelizującej szczególnej normy przejściowej dotyczącej analizowanej sytuacji, zadziałałaby tu norma ogólna z art. 4 § 1 k.k. („Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy”), która ma zastosowanie także w postępowaniu karnym wykonawczym (zob. np. postanowienie SN z 28 sierpnia 2013 r., sygn. akt V KK 160/13). Nie ulega przy tym wątpliwości, że „ustawa stara” nie jest względniejsza dla sprawcy niż „ustawa nowa”, gdyż ta pierwsza – jak już była o tym mowa – obliguje sąd do odwołania warunkowego zwolnienia i realnego pozbawienia skazanego wolności, podczas gdy druga umożliwia sądowi odstępianie od takiej decyzji.

Powyższe, hipotetyczne rozważania uświadamiają, że nawet gdyby w dalszym ciągu istniała możliwość odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia wobec skazanego Z M , to w sprawie zawistej przed sądem pytającym i tak nie mogłyby znaleźć zastosowania kwestionowane art. 160 § 5 zdanie 2 w związku z art. 160 § 1 pkt 1 k.k.w. Znalazłby zaś zastosowanie nowy art. 160 § 3 k.k.w., który – jako statuujący fakultatywną podstawę odwołania warunkowego

przedterminowego zwolnienia – zdaje się w pełni realizować oczekiwania sądu pytającego, gdy idzie o swobodę jurysdykcyjną. To zaś nakazywałoby umorzyć niniejsze postępowanie ze względu na utratę mocy obowiązującej kwestionowanych przepisów przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny (art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK z 1997 r.).

MARSZAŁEK SEJMU

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Marek Kuchciński', written over a faint, illegible stamp or background.

Marek Kuchciński